

—
De

PANCRATIO

In deg.

VIRO FORTI

*Arte, Naturam, Marte & Moribus
disputabit,*

Ex consensu Ampliss. FAC. PHILOSOPH.
In Regia Academia Aboënsi,

Sub Moderamine

Clarissimj Viri

Dr. M. CHRISTIERNI
ALANDRI,

Eloq. Profess. Reg. & Ord.

In Audit. Max. ad d. 3 Nov. Anno 1697.

GUSTAVUS STÆRCK / Wib.

Sophocl: in Ai: Mast:

----- οἱ πλατεῖς,
ὅδ' ἐνρύνωσι φότες, ἀσφαλέσσοι,
ἄλλ' οἱ φρονήσεις εῦ, κεχίσοι παιᾶχο.

Impr. apud Jo. WALLIUM.

Kongl. Maj:^s

Troo Man och wålbestälter
werste öfver N:o Slotz Infanterie
Regementet/

Den Högådle och Wålborne

Gerr Tschöckw

von Cronsdan/

Herre til Alaskiwi och etc.

Nåd-Gunstige Herre.

Kongl. Maj:

Troo Tienare och Assessor uti den
Högloft. Kongl. Hoff-Rätten i Stor-
Förstendömet Finland/

Edel och HögAchtadt

Herr S O H A Z
Gabrielsson/

Höggunstige Besordrare.

Så fällen doch en Doom som tyder
alt til båsta/
En sådan Nåd och Gunst iag i mit sin-
ne fästa
Med högsta Wyrdnad skal / och om
iag nu är swag
Så skal iag håttra det och wijsat
dag från dag.

Således i största Ödmjukheet
offererar detta sitt rin-
ga arbeet

GUSTAF Starck.

JUVENI VIRO,
ut decore natalium, ita virtute & do-
ctrina præ multis effectiori,

Per Eximio

Dn. GUSTAVO
STÄRCK/ Wib.

Amico suo in paucis nomina-
tissimo,

VETERIS PANCRATII

morem antiqua fide cum anti-
quariis edenti.

ympnica cum tradis, meliori
eduete Palæstrâ,
Ac velut Herculeo, vel pede
nixe Jovis:

Qvan-

Quantum præcellit lixæ Podalirius
arte,

Qvorum hic te sanum præstat,
at ille cibat:

Tantum, crede mihi, fortis GYM.
NASTA probaris,

Præ PÆDOTRIBA: fortior unde
clues;

Qvodque brevi possis, pleno for-
tissimus esse

Numine; vix ullos addubia-
re finis:

Ergo, jure tibi Charites hæc con-
sona vota

Addunt: Constanter Pancratii
ceq; vale!

L. Mg.

JO. RUNGIUS.

ADSPIRET COEPTIS SANCTISSIMUS ILLE
JEHOVA,

CAPUT PRIMUM.

Ræcia ut spatiofissima est,
ita nihil restat, quo mi-
nus cæteris regionibus
Europæ possit æqvipa-
rari, qvin etiam multis
modis anteferri : Clarum enim est,
qvantas expeditiones ejus incolæ olim
bellicas fecere, qvanta cum hostibus
militari virtute iniere certamina, &
qvit deniqvæ hostium strages edide-
re; doctrinæ qvoque & Eloquentiæ lau-
de qvatum floruit, cuilibet facile no-
tum est, qui ē limine tantum Musas e-
jus salutavit. Nec mirum, quod tam
militiæ qvam domi inclaruerint, quia
favente pace continua incubuerunt.
Græci exercitationibus, aptos eos red-

A

den-

dentibus utramque fortunam pari animo ferendi. Ab hostibus enim tuta non secura per vitæ curriculum peragebant otia, sed nunc hisce, nunc aliis incitamentis animum atque corpus ad quævis sublimia capessenda reddebat idoneum. Neque proiecta tantum ætate Gymnasticis (de cuius specie unavidelicet Pancratio primum aliquid animus est agere) seniores ipsi operam dabant verum à teneris jam annis edocti, adulti retinuerunt, tyronesque instituendo & exercendo docuerunt. Unde facile conjecturam facere licet, quanta curæ Græcis puerorum fuit antiquitus institutio ; quam ob causam & terrae eorum ab Euripide haud male κερποφόρος audiebat. Sciebant enim probe, quod quem in ipso flore Adolescentes imbiberen animo & corpore vigorrem, etiam grandiores facti facile retinerent, & affectionem multum utilitatis mortalibus adferre atque habitum firmare, haud secus quam testudo re aliquo recens imbuta, eum diu ser.

servat. Nec spem deinde illos esse
 frustatam eventus ostendit: Qvis au-
 tem nescit juventutem eorum omni-
 fere antiqui temporis ævo laudis fu-
 se capacissimam, gloriosissimamque;
 Non autem de rebus nunc foris sed do-
 mi, & quidem non tam publice quam
 privatim, imo florescente ætate & pro-
 pter institutionem gestis sollicitus ero.
 Quanta igitur accuratione Græci pu-
 erorum tractarint institutionem, ex e-
 ducatione satis innotescit, cui pro-
 vinciae quoniam cura & metus pluri-
 mum conducunt, nunquam illis sine
 inspectore vitam agere fuit licentia,
 sed aliquis semper adjungebatnr, qv
 mores eorum observaret, vita mque in
 meliorem dirigeret partem: & cum
 verè tritum illud dictum sit: qualis
 rex, talis grex; non ex infima ho-
 minum conditione, sed ex selectissimis
 eligebatur, qvi amans esset laboris,
 discipulisque affiduitate & dilidentiâ sa-
 tisfaceret, qvod etiam Plutarchus in
 Lycurgo testatur inquiens: οὐ μὴ ἀλλὰ

καὶ παιδονόμῳ ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν
 ἀνδρῶν ἐπίτηδε. Ast quoniam huic Pæ-
 donomo nimium difficile erat omnium
 intenta notis disponere exactis, unum sibi
 ex grege associavit puerum, reliquis cal-
 lidade & animositate multo præstan-
 tiorem, qui illi in gravi isto onere su-
 stinendo comes & adjutor esset, cui
 potestatem quove imperandi atque pu-
 niendi alios concedebat, sicuti hisce e-
 tiam temporibus in nostris scholis at-
 que Gymnasiis mos obtinet; hic vero
 Ἀγελάρχης dicebatur, atque ex classe I-
 renorum & Mellirenorum eligebatur.
 quid autem vetustas per hos intellige-
 bat satis ex hoc Plutarchi patet. καὶ
 κατ ἀγέλας οὐτοις (παιδονόμοις) προΐσταντο τῶν
 εἰρένων, αὲ τὸν σωφρονέστετον καὶ μαχιμώτατον.
 Εἰρένας δὲ καλῶσι, τὰς ἔτος ἥδη, δέυτερου ἐκ
 παιδῶν γενεότας. μελλειρένας δὲ τῶν παιδῶν
 τὰς πρεσβυτήτας. οὗτοι δὲ οἱ εἴρην, είκοσιν ἐπι-
 γενούσις, ἄρχει τε τῶν ὑποτεταγμένων ἐκ τοῦ
 μάχας. καὶ καὶ οῖκον ὑπερέτας χρῆται πρὸς π-
 δεῖπνον. Επτάστι δὲ τοῖς μὲν ἀδροῖς ξύλαι

φέρειν. Hic Magistratus etiam ἀρχαγέτης
alicubi dicitur, & pro Agelarcha οὐδέποτε
aliqvando inseritur. Sed omissis hisce
obiter notemus, ubi palæstrica hæcce
negotia, qvibus de sermo proxime erit
instituendus, fuere peracta, qvæ etiam-
si alibi qvoqve, præcipue tamen in lo-
co ad ea accommodato, qui γυμνάσιον
nuncupabatur, docebantur, qvod neq̄ ob-
scure qvoad derivationē cum exercitiis
ibi habitis convenire videtur, qvia du-
citur αὐτῷ τῷ γυμνάζεσθαι, hoc est, à denun-
dando, qvoniam Athletæ, pugiles &
præcipue luctatores ibi nudis se exercitiis
dicarunt atqve luctabantur, sicut Mar-
tialis ad Matronam pudicam ostendit,
inqviens:

*Gymnasium Thermæ, Stadium est hac parte,
recedere,*

Exuimus nudos parce videre viros.

Nihil efficit qvod hocce vocabu-
lum alias qvoqve induat significationes,
qvia interdum pro ludo literario ponit-
tur, qvæ acceptio ut apud antiquos va-
luit,

loit, sic apud nostrates qvoqve propter
comparationem qvandam ab actioni-
bus corporis ad mentis operationes
translatam, vigorem habet. Gymna-
sia etiam sepulturis fuisse destinata Ser-
vius Sulpitius Lib. IV. Epist. 12. ad Ci-
ceronem inculcat; Ut ut se cum hisce
atqve aliis qvocunqve nomine venire
possunt significationibus res habeant
parvi pendimus, qvoniam institutum no-
strum haud multum promovere vide-
tur. Erat itaque Gymnasium structu-
ra certis circumscripta limitibus, ubi
Iudi varii & imprimis ii qui gymnici
appellabantur, exercebantur: Verum
hisce ludis pro varietate, ne confusio-
nis daretur occasio certa fuerunt de-
stinata loca, in qvibus singulis singula
peragebantur negotia, unde constat
Gymnasium habita ratione aptitudinis
in varias fuisse distinctum classes, qva-
rum hæ præcipue enumerantur. Διαυλος
Ephebeum Coriceum, Elæothesum, Caldarium
& Palestra.. Διαυλος (Diaulos) erat lo-
cus curlii destinatus; hoc nomen eti-

non videtur quadrare, cum impossibili-
lem fere magnitudinem utpote duo
quasi contineat stadia, cum derivatio-
nen ex $\delta\varsigma$ bis & $\alpha\upsilon\lambda\delta\varsigma$ stadium acci-
piat; tamen vim denominandi exinde
hausisse judicamus, quod diaulodromi
illic aptati fuerint, & cursibus redditum
expeditissimi. Alteram Gymnasii par-
tem Ephebeum tenebat, ubi Ephebi
exercebantur: per hosce patet Græ-
cos intellexisse juvenes ad annos pu-
bertatis egressos puerilibusque relictis,
ad tractanda virilia juramento obstri-
ctos: & cum primam tum ingredie-
bantur ætatem adolescentiæ, Ephebica
induebantur clamyde, qvæ notam di-
scrpantia inter eos & pueros con-
stitueret, sicut Apul. hoc accurate
observat, inqviens: *Adest luculentus puer
nudus, nisi quod Ephebica clamyde finistrum
regebat humerum.* Coriceum erat illa
Gymnasii pars, ubi usi sunt pharetris,
arcubus, levibusque missilibus in mo-
dum sagittarum factis, ex quibus no-
men quoque derivasse, qvoniā instru-

menta ista coryci sint appellati, haud obscure innorescit, qvidam pro Corycis, corytos & Coriscos ponunt, ex quibus media illa scriptio apertissima esse videtur, si pro theca arcus quis interpretatur, præcipue quando apud usitatos autores eam appellandi vim obtinet, sicut & ex hoc Statii videre est:

Cœlestibus implet Coryton telis.

Aliquam portionem Gymnasii E. læothesium occupavit, ubi Inungi corpora solebant: alipta ut ut varie possit accipi, tamen hic pro unctore præser-tim, qui palæstritas certaturos ungebatur. Huic proxime erat $\lambda\gamma\eta\varrho\sigma$ per quod tam frigida quam calda lavatio seu Caldarium intelligebatur, ibi quoniam partem Balnei denotat, sese lavabant & corpora exercitiis reddebant aptissima. Hisce nunc Gymnasii partibus (etiamsi plures fuisse haud denegandum erit) Palæsta erat adjuncta, quæ ob actionum ibi gestarum prærogati-vam reliqua maxima antecellebat digni-

gnitate eò pertinentia; qvam ob causam & generali significatu pro Gymnasio aliquando concipitur, atque omnia ejus exercitia vi illius demum denominationis palæstrica appellantur, cum certum tamen alioquin sit Gymnasticæ esse speciem, qvæ sub se complectitur *Paneratium, Cæstum, Curseum Saltum Discum, Halteres, Faculationem* &c. Ex hisce Pancratium qvidem primum disquisitionis deberet tenere locum verum qvoniam forsan prolixior ejus foret tractatio, qvam ut in hocce dari possit capite; occubabit qvod sequitur caput secundum.

CAPUT SECUNDUM.

Nunc tandem ad Pancratium volvitur ordo, qvod tam ob duarum specierum, luctæ scilicet & pugilatus sese constituentium dignitatem, primam inter cætera exercitia merito meretur sedem, palæstrica, qvam, ob id

qvod advocatis corporis viribus, omniū nervorum certa compositorum arte transigebatur contentionē. Qvam ob causam & corporis robur maxime in hocce cernebatur ludo, fortisqve is demum haud injuste denominabatur, qvi hic se virum præstare, & victoriam potis erat, sine fuco obtinere. Quid præterea? hoc si contigit, cæteros ludos posse gymnicos subire aptus sine difficultate censemebatur, & nomine tandem hocce illustri robur aliquod, atqve agilitatem, præ se ferente, Pancratio, insigniebatur. Hinc & illud Propertii fluit, qvod Pancratium quinqvergium appellebat, omniumqve fere exercitiorum palesticorum Magistrum, Pancratiasten; qvæ significations, utut aliquatenus possint tolerari, cum & ad perplurimorum sint palatum, eorum tamen vestigia seqvenda, eorumq; rationes haud respuendas esse, hoc loco censemus, qvi Pancratio sedem in palestricis attribuunt certam, modosqve ejus

ejus infra descriptos frænari posse, ju-
dicant terminos, præsertim cum lucta
& pugilatus, qvi hic concurrunt, satis
materiæ quoque pullulent ubertate.
Et eminet lucta exinde præcipue qvod
omnium exercitorum vetustissima,
artificiosissima & astutissima sit: Ve-
tustatem ex eo probare haud incon-
grue satagunt qvidam, qvod Græ-
cis præsertim πάλη audiens, derivati-
onem à voce πάλαι, vetustatem indicante,
petat. Qvæ opinio iterum (cum diversis
diversa plerumque placent) omnibus
non arridet sed iis videtur præcipue
contrariari, qvi denominationem luctæ
derivandam ab aliis debere rebus, pro-
xime acum ejus tangentibus censem-
tum illæ tamen rationes, qvocunque
de num nomine veniant, æquiores ad
denominandam nequeunt esse luctam,
cum partim ab adjunctis partim à spe-
ciebus qvibusdam certaminis certis,
insufficientiam totius arguentibus ar-
tis, sint petitæ. Nam denominationem

su-

sumere à re aliquā imperfecta, propo-
situmque tangere nescia, haud bene
Philosophis sapit, cum genus debeat es-
se, juxta canonem illorum, latius sua
semper specie. Verum rem dicimus
artificiosissimam ægve posse dici ve-
tustissimam, cum simplicia imprimis
ac deinceps arte consistentia addi-
scantur: Cumque intellectus quoque
noster amet ordiri à simplicioribus, qvi-
bus bene revolutis, ingeniora nobis
tandem prodeunt; attestante ipsum ex-
perienciâ. Tum hæcce allata nostrum
tamen nequeunt premere conceptum,
sed magis pro illo militant, si lucta
in diversis tantum consideretur stati-
bus, vel ut primum fuit composita,
vel quæ progressu tandem evade-
bat temporis. Simplicem primo e-
am existisse, omniumque vibrationum
contentionumque caruisse modis, ut
à similibus, sic à natura quoque ipsius
optime patet, quæ imprimis quidem in-
competentem, probe vero exculta, ner-
vosam invenitur se præbuisse; Homi-
nis

nis qvoque naturam adeo esse aptatam, ut semper qværat ab imperfectori tendere ad perfectius, res etiam illæ haud parum ostendunt, qvæ nullius olim fuere æstimationis, nunc vero qvotidiana experientia & usu assiduo inventorumque cultu sunt redditæ exactissimæ. Inter rationes vetustatem insuper luctæ approbantes, hocce, puerile etiamsi qvibusdam sit, inseri tamen potest argumentum, quod mos nonnullis qvidam invaluit, primum roboris specimen luctæ submittere examini, ubi viro se præstito, cætera qvoque exercitia sine difficultate subire qvis reputabatur idoneus. Hicse nunc lustratis, luctam ponimus extitisse vetustissimam atque artificiosissimam; artificiosissimam diximus, attamen non jure sed tempore. Hoc est, non primis quidem temporibus, sed tractu qvodam sive in ipso flore talem. Sed ne permultum limites transcendamus justos; progrediendum ad propositum erit; Et qvamvis lucta re-

ferente Platone, perplurimas possit exhibere species, duarum tamen harum erectæ scilicet & super pavimento agitatæ, rationes esse perpendendas pro rato protissimum ducimus, cum & clarum nobis porrigant conceptum nec difficultatibus multum laborent ambiguis. Erectam quod atinet, dupli præcipue fertur peracta fuisse modo, vel enim stando manusque extendendo mutuis complexibus luctatores associati dejicere, comprimere atque detinere sese invicem summo contendebant studio. Constatbat tota denique ars ab utraque parte in certa vibratione atque stabilitate membrorum omnium ut & pedum in statione compositorum commoda φέα, quam staturam adhuc ita fuisse quidam tradunt aptatam, ut discrepantium inter duos diversos valuerit ponere ludos ex hisce Arist: lib: 1. Rhet: liqvet οὐαὶ δυνάμενος τὸ σκέλη γίγνειν πῶς, καὶ πιγῆν, πεχὺ καὶ πόρρω, δρομενός.

O' de Gal-
Ben,

βεν, καὶ κατέχειν παλαιστικός. Οὐ δὲ οὐδὲν πληγή
ποιεῖνος. Οὐδὲ ἀμφορέους τεθεις, πυγμα-
χιστος. Hujus modi etiam honestissimos
veterum extitisse amatores exinde pro-
bari potest, qvod Regibus quoque ac
principibus aliquando placuerit, Vel
gestibus adhibitis, idem facere stude-
bant; qvos gestus dolis præcipuis,
damnum alterius intendentibus, fuisse
mixtos, inde nec cordatis hominibus
gratos qui victoriam in rebus joci
adhibitis gratia cum detimento alte-
rius abnuunt, cum delectatione autem
magis appetunt ex his Tertulliani,
Lib: de spectaculis, conjicere licet.
Palæstrica diaboli negotium est; Primos ho-
mines diabolus elicit: ipse gestus colubrina-
vis est, tenax ad occupandum, tortuosa ad
obligandum, liquida ad eluendum. Et vi-
detur hic modus, si conjecturæ alioquin
est locus, convenire cum eo, qui Sve-
cis Ringkonst dicitur, ubi brachium vel
aliud aliquod membrum à statione a-
deo deducitur ut raro in priorem redigi
possit statum, sed cum dolere patien-
tis

tis maximo, luxatum maneat. Illa super pavimento gesta luctatio, alteram luctæ exhibens speciem iisdem fere, sed humi peragebatur modis, ubi luctatores invicem compicati, seqve mutuo convolventes alter alterum subjicerre nitebantur. unde & Pancratium dicitur aliquando volutatorium. Respetum hujus Arist: Lib: de Animal. incessu c. 9. habuisse videtur, dum ita scribit. Ορθὸν δέντεν δύναται αὐ πορευθῆναι καὶ αὐσφαλῶς. Κινηθεῖη δ' αὐν' οἷον ἐν ταῖς, παλάίσσεις οἱ Αἴγαι τῆς κόνεως εργοῖνες ὅπῃ τῶν γονάτων. Pugilatus, qvi Græcit πυγμὴ, alteram pancratii formabat speciem, verum anteqvam hujus descriptioem accedimus, opere videtur pretium esse ab æqvivocationibus, qvibus cum laborare potest, eam liberare. Qvia alios etiam fuisse reperimus pugilatus, multum tam intentione quam re ipsa ab hocce descrepantes. Unus illorum Monomachia appellabatur, & certum qvoddam genus palastricæ constituebat, qvia telis armati certatores ini-

inibant palæstram ; quos gladiatorum insignitos fuisse existimamus nomine, Auctorum etiam si desint testimonia ; discrimen tamen qvoddam inter hosce apud Athenæum citati videntur arguere versus :

ΟἽν πεωλεχώς ὁδὸς ἐώργακεν κακόν,
Τῶν μονομαχάντων ἐσμὲν αὐθιάτεροι :

Processum, ordinem, atque præcipuum pugilatus hujus finem hic anla qvidem se porrigeret enumerandi optima , verum svadente aliter tempore pessulus qvibusdam opponendus est momentis, & hocce uno tantum erimus contenti , præcipuum scilicet gladiatorum illuc fuisse intentum atque conatum, adversarios ferire, & qvidem usqve ad necem perseqvi. Utpote peritiam ejus nobis affatim dat, inter cæteros perplurimos Cyprian: in Epist: *Homo* , aut in hominis voluptatem perimitur, & hominem occidere, peritia est, usus est, ars est. Scelus non tantum geritur, sed docetur. Quid potest inhumanius,

quod acerbius dici? disciplina est, ut perimere quis possit, & gloria est quod peremis. Et quamvis primo qvidem institutus usus ejus maxime invaluit, tamen ob nefandas hominum cædes processu relaxatus aliquantis per est temporis, & Honorio auctore imperatore prorsus sublatuſ, sicuti Theodo: c. 26, lib. 5. Histor: Eccles: tradit. Atque hoc qvidem recte, quia duellum præ ſe ferebat horribile quid, tam naturæ, quam divino jure vetitum. Alter Sciamachia fuit, hoc eſt, pugna umbratilis, quæ qvidem multam etiam reqvirebat affiduitatem, adeo tamen non fuit horrenda, cum non aduersus hominem, ſed palum murum aut umbram exercebatur. Proxima videtur eſſe affinitate conjuncta cum eo, more qui apud noſtrates Ringkonſt dicitur, quoniam iisdem reperitur ferme processiſſe modis, & conducebat illi multum Sciamachiæ fuſſe peritum, qui gladiatoriū tentabat ſuſtinerē vices; unde nec quisquam pro bono declaratus fuit gladiatore qui palum

lum nesciebat expugnare; ideo & eandem cum monomachia constituere verisimile videtur speciem, cum objectis tantum sed non modis discrepant multum. Hisce evolutis, pugilatus pan-
cratium constituens clarius se insinuat
conceptui, qvi pugnæ quoque melius
adhuc meretur proferri posse nomi-
ne, cum pugnis tantum peragebatur
solis, omnium instrumentorum care-
tibus acumine. Hujus exercitatores
nunquam corporibus associati, sed pu-
gnis strictis digitisqve solum inflexis
certabant; hinc & σύγκλειστις δακτύλων au-
auctore Svida dicitur. Cui locus iste
Galeni L. i. de motu muscularum ad
huncce ludum pertinentium conveni-
re videtur, ubi sententiam hac de re
subtiliter ita exponit suam. Εἰ δὲ ἐκαστος
τῶν δακτύλων καμφῆ, τὸ χρῆμα τῆς χειρὸς
γένοις μάλιστα τοῖς ἐν παγκελίῳ περιελακό-
ντιν ἀυτὴν ὄμοιον. Apud nonnullos πα-
μάχιον appellatur; cujus ratio nulla po-
test dari alia, quam quod discrepantia
sit fere nulla, sed eandem exprimant

sententiam. Attamen si aliquod discri-
minis veniat nomine, tum nihil est a-
liud quam quod πάμπαχος strictorem
ponat membrorum ulum, cum & in
hocce certaminis genere, dentibus ge-
nibus, calcibus, talitris, denique toto
corpore adversarium vincere conten-
debant, quae de πάμπαχω usitatus re-
lata esse reperiuntur. Nihil tamen ob-
stat haec omnia cadere posse in pan-
cratium, cum & generali aliquando
significatu pro omnium exercitorum
fere horum sumitur magistro, quo
merito referendus erit locus Proper-
tii L. 3. ubi palæstricos decantans Pan-
cratium ita depingit.

Et patitur duro vulnera Pancratio.

Hic postremo notandum occurrit,
quod Gymnasi certatores ac luctato-
res imprimis vestibus exuti, velati so-
lum in pudendis, vel femoralibus cir-
eti exercitia subierunt sua; unde &
Gymnastica vel Gymnasium, ut supra
audivimus, nomen suum habent. Ob
hanc

hanc nudationem qvidem tradunt se-
xum muliebrem spectaculo Athletarum
taisse submotum, ne nudatione in com-
plexu eorum scandalum orieretur.
Oleo præterea, qvod alio nomine apud
Martialem ceroma venit, ungebantur,
tum ut prænsiones lubricæ ac molles
essent: tum ne contusiones illæ & cor-
poris detorsiones membrorum verte-
bris inferrent noxam. Olei hujus men-
tionem Petronius in satyrico facit, di-
cens: *Intraverunt palestritæ quam plures,*
& nos legitimo perfusos oleo refecerunt.
Cæterum ne prensio illa falleret ni-
mis, ac frustra esset certamen, dum
alter alterius manibus elabitur semper,
pulvere & arena conspergebantur præ-
sentes in scammate (ita vocabant Pa-
læstram alio nomine) & sub initio
congressus. Verba Statii hoc probant,
dum Lib: 6. Thebaid. ita canit.

Postquam oleo gavisæ cutis, petit æqvor uterq;
Procursu medium, atq; hausta vestitur arenâ,
Tum madidos artus alterno pulvere siccant.

CAPUT TERTIUM.

Unde vero quis fortis dicatur & unus altero robustior despiciemus breviter. Et qvidem roboris causam si longius adducere volumus, deprehendimus robur consistere generaliter loquendo in accuratiori commensu & symmetria partium, coprisque *ένεγκα*; specialius vero in majori copia spirituum animalium & habitudine muscularum, quorum naturam in eo constare, quod in perpetuo sint motu, ex essentia illorum optime liquet quia purissimæ, sanguinis sunt portiones cordis calore subtilizatae, & tantæ celeritatis, ut volatilis flamma particulas imitentur. Ex quibus colligitur, membra nostra opera muscularum, spirituum animalium moderatione ductorum, moveri. Hinc etiam concipere possumus, animam seu mentem immediate membra nostra non movere, sed musculos spirituum animalium affluxu, motum sine deter-

mi-

minatione qvadam animæ excitare posse, cum pescicuis ostendi possit tam exemplis qvam argumentis, motum hunc atque similes actiones animo non aliquando advertente fieri, & organorum moderamine ferri, cum & actiones præterea nostræ omnes solis cogitationibus exceptis, cum illis, quæ in brutis sunt, convenient, & idem prorsus principium habeant. Hisce nunc omnibus recte dispositis statuimus membrorum nostrorum motum fortiorum & laxiorem à musculis spiritibus animalibus inflatis pendere. Verum ne permultum circa hæcce hæremus, promissi nostri memores, ad alia' heic occurrentia nos accingemus, itaque oculos ad usum continuo exercitorum vertimus palæstricorum. Qvos enucleæ optime possumus, si scopum priscorum circa talia accommodare nostris studemus execitorum reliquiis. Qvod antiquos attinet, reperimus intentionem illorum.

maxime stetisse in eo, ut firmum cor-
poris habitum adipiscerentur, & ad
res bellicas essent expeditiores; quam
ob causam & Gymnasticam ad virtutem
illam heroicam fortitudinem perinere
qvidam ævi ejus scriptores asserue-
runt, sicut Arist. L. 8. Polit. c. 3. &
Plato in Protagora, Hisce ostendit: *[Ἐν τοῖς πόλεσι τέτοις εἰς παιδοτείσου πάντας, ἵνα τὸ σώματα θελήσῃσι τὰς ὑπηρεῖας τῆς Αθηναϊκῆς χρηστῆς ση̄, καὶ μὴ αναγκάζωνται δοτοδειλίους θέλει τὴν πυγμαίαν τῶν σωμάτων, καὶ εὐ τοῖς πολέμοις, καὶ ἐν ταῖς ἀλλασσαῖς περιέστη.]*
Et potuerunt antiqui suis hoc summo
jure facere temporibus, quoniam
certamina illorum cum hostibus per
illa fere omnia peragebantur exerci-
tia, eorundemque instrumentorum o-
pere plurimum in expeditionibus sunt
adjuti, quod exemplis dilucidare, eti-
amsi possem, brevitati tamen studen-
do iis supersedeo, & lectorem ad scri-
pta remitto antiquorum, sufficienter
hæc omnia demonstrantia. Verum a-
liter

liter se res hodie habet, cum pulveris
tormontarii usus, seculo priori inven-
tus in lucem prodierit, qui adeo nunc
exercitia obumbraverat atque sustule-
rat palæstrica, ut usus eorum valde
nunc rarus sit, & si aliquis adhuc ei-
set, tum non tam multum commu-
nem quam propriam intenderet salu-
tem, cum joci solummodo exercen-
tur gratia & non publice sed priva-
tim tantum peraguntur: hinc etiam
referri ad fortitudinem nequeunt, cum
virtus non minus publicam quam pro-
priam intendere debeat salutem. At-
tamen si recte perpendimus rem, &
corpus humanum considerationi sub-
mittimus, tum plurimum juvat exer-
ciis esse politum siquidem magnam
in privata vita importat utilitatem;
conciliat enim corpori sanitatem &
ingenio vigorem eximium. Qvan-
tum ad corpus. ut propositum clarius
illustretur invenimus semper quotidi-
ana experientia illos existere saniores,

qui motibus exercitiorum cōpōra ali-
quantulū defatigant, qvam qui solitariā
& sedentariam, continuo agunt vitam.
Hinc perplurimis morbis hos, aliquan-
do laborare sentimus, inter qvos scor-
butum haud postremam tenet sedem,
qvod propriissime suam nimiæ quieti
debet originem, qvia sedentariis pu-
rulentiaæ massa qvædam proxime ad
cutes colligitur, qvæ, nisi exercitiis
corpus agitetur, ut calor motivus per
poros eam expellere sit potis adjacen-
tia contaminat & in suam denique
vertit naturam, unde morbus hic po-
stea diu occultatus in lucem repit, qvi
alio nomine, scabies neapolitana vel
lepra, luesque venerea qvæ alias Frans-
man audit. Hæc nomina etiam si ju-
xta veterum opinionem discrepantiam
ipsius rei importent, tamen experientia
recentiorum qvorundam docet ma-
gni nominis medicorum eundem
indigitari fere morbum, cum & la-
bem contagionis omnes secum ferant,

isdemq; forte curari possint medicamen-
tis, verum tamen si aliquid inter ho-
sce morbos admittatur discriminis, tum
gradu forte concedimus differre, qva-
tenus hic magis, ille minus in subiecto
sit radicatus. Hic interea venit no-
tandum, qvamvis otium excitet ut pri-
maria causa scorbutum, alias tamen e-
jus sed remotiores esse causas, qvæ
pro ciborum atque locorum oriuntur
diversitate, cum animalia plurimum
alimentorum & retinent qualitates, at-
que pro loci temperie sua aliquando
accommoden corpora, qvæ exercitiis
tamen crebris atque assiduo balneo-
rum usu pristinum recuperare possunt
statum. Horum usum intentum vete-
res circa exercitia palæstrica etiam
habuisse scripta illorum passim ostendunt,
sicuti &, teste Curtio, in Ale-
xandro illo Magno optime notatum
est, *qui exercitiis, (ut propriis auctoris
utar verbis) crebris, & calidissima corpo-
ris temperie, adeo quicquid ritiosi humoris,*
sub

sub cute colligi solet, expugnabit; ut suam ex ore membrisque exhalaret odorem. Exercitia corporis ingenium quoque aliquantulum promovere hocce probare volumus argumento: si corpus per exercitia redditur salubre, sanitas illa consistit in sanguinis puritate; si sanguis est purus, tum spiritus quoque animales evadunt puri, qui nihil aliud sunt, quam tenuissimæ atque subtilizatæ sanguinis particulæ, ac originem suam ex perpetua sanguinis per cordis thalamos circulatione trahunt, quæ, ut referam tantum mentem recentiorum, continuo deinde post generationem, quoniam vi quadam elastica gaudent recta via magna que copia in cerebrum ascendunt ejusque cavitates ingrediuntur, ubi glandulam deinde pinealem, quæ propria ingenii sedes, tangunt, atque excrementa, quæ illic possunt esse, per motum suum retrorsivum deferunt, atque sic illam per exercitia, quoniam spirituum animalium

lium in exercitiis vehementior est motus, purgant. Sic mens etiam sana potest esse in corpore sano; si corpus sanum, sana quoque potest esse mens. Haec tenus nobis de usibus exercitiorum, quatenus corpora afficiunt, sermo fuit; nunc alia ejus commoda magis ad moralitatem spectantia paucis quibusdam tangere utile erit; cum viri tales exercitiis obdurati ac roborati plurimum sint cuilibet notum est reipublicæ tam domi quam foris quantum prodesse possint, nec necesse esse magis exstimo pluribus ejus extollere laudes, sed subsisto cum adhortatione quadam ad placitum Nigroni sic prolata: *Nos non debere pugnas vituperare umbratiles intra domesticos parietes verarum imitationes: Nec corporis reprehendere in palestrica exercitationes, simulacra præliorum, quia illis bene revolutis aliquando poterimus cum dignitate ex umbra in solem, e lectis in pulverem, e Gymnasio in agmen, præliumque descendere.* Hicce transactis necessario ponimus exer-

ci-

citia in corporibus reqiri si sanitatem alias, atque robur tueri voluerimus; verum tamen exercitia ista insuetis, ab initio non magno impetu, sic enim corpora magis franguntur, qvam robortantur, sed lento progreedi debent gradu, donec assuetatione membra probe subacta, majora qvotidie audere possint: & debemus caute ac accurate cum hisce versari veluti cum arboribus, qvæ igni adhibitæ freqventi incurvantur flexu: vim vere si adhibemus, frangimus, nec flectimus. Assuetatio præterea, cum plurimum valet a primis debet adhiberi annis, alias vero adulta ætate successum habere nequit, sicut & teste Hippocrate in Scythis, notatum est, qui exercitiis inassueti palæstricis, nec intendere arcum, neque telum contorquere potuerunt, cum alias tamen robore eximio pollebant, & inter bellicosissimas ejus ævi gentes sunt numerati. Hisce nunc omnibus recte collocatis robur corporis plurimum adju-

juvatur, cuius essentia alias in spirituum animalium copia, vigore, atque nervorum arcta existit coniunctione. Hinc non semper invenimus eos robore pollere, qui eximia corporis mole gaudent, cum robur non molis sed organorum dispositorum requirat rationem, quae intra proceritatem statuerae, sicuti quotidiana demonstrat experientia, cadere etiam potest. Hisce enumeratis modis homo arte & natura existere potest fortis, si mores adveniunt, de quibus in proxime sequentibus, tum nihil tali optabilius viro in republica expeti potest.

CAPUT QVARTUM.

Hisce penitatis sub incudem examinis virum subjiciamus moraliter sic loquendo fortem, & propriissimis eum pro modulo ingenii pingamus coloribus, quibus facile dignoscitur: cuius descriptio ut perplurimi in locis exhibetur, ita haud

pro-

probabilior aliunde hauriri potest, qvam
ex hoc Horatii L. 2. Sat: 7.

*Quisnam igiter liber? sapiens, sibique impe-
riosus.*

*Quem neque pauperies neque mors, neque
vincula terrent;*

*Responsare cupidibus, contemnere honores
Fortis & in seipso totus teres atque rotundus.*

Verum in genere erat non nihil præ-
monendum de viri appellatione: vide-
tur itaque vir à vi dici, qvæ in animo
& corpore sita est & major plerūm-
que in viro, qvam in fœmina. Ebræis
שָׁנָה dicitur qvod etiam est à conota-
tione roboris, nam & **שְׁנָה** est
virum se præbuit & inde græcos fe-
cisse vocem *ἰσχὺς* verisimile est, &
שִׁירָה I. Reg: 1: 42 52. est idem
qvod nos dicimus Svetice: åhrlig Karl/
ut **שְׁנָה** Rut 3: II. åhrlig Övriuna.
Huc facit qvoque, qvod maris voca-
bulum Auctores non raro adjective u-
surparunt pro forti ac virili, seu pro
ma-

masculo; sic Apul: Lib: 3: mares animos & vires alacres conjungit, etiam Horatius de arte,

*Post hos insignis Homerus,
Tyrtæusquae Mares animos in Martia bella
Versibus exacuit.*

Et habet hæcce vox Mas ut quidam putarunt primordia ex Marte qvi præliorum Antistes fuisse fertur, cujusque nutu omnia viriliter inchoata felici progressa sunt gradu. Possunt autem mali motus à viro moraliter forti, fortiter retundi & vincibiles reddi; sicuti in Socrate etiam optime est notatum, qvi judicio Physiognomorum stupidissimus omnium censebatur mortalium, cui ne scintillula qvidem boni inesset temperamenti; qvibus victoriam quoque extemplo concessisset, nisi sibi conscientius fuisset, quantum curæ atque operæ in delenda proclivitate ista ad malum consumisset, propterea libere quoque in hæcce prorupit verba: *Talis*

quoque fuisset, nisi naturam diligentia correxissem. Cura autem & diligentia causarum externarum nomine optime venire possunt, qvibus principia & semina virtutum in homine latentia excitantur & foventur. Hæ autem cauſæ ad placitum qvorundam Moralistarum qvatvor potissimum enumerantur
1. *Doctrinæ institutio.* 2. *Exemplorum consideratio & cum bonis conversatio.* 3. *Exercitatio.* 4. *Legum bonarum adversus improbos constitutio & executio.* Qvantum hæc singula ad constituendum fortem efficiunt momenta virum, exempla antiqui in primis seculi sufficienſiſſime illuſtrant. Sed & hic exercitatione & niſu opus eſt, cum una actio tantum faciat artificem, qvantum una hirundo ver. Hoc ſenu Simonides apud Platonem ſcribit, *virtutem habitare in*

rupibus aditu difficultibus, & locum tenere
 castum: neque adspici posse omnium mor-
 talium oculis, sed ab eodem, cuius ani-
 mum sudor mordax, intus penetraverit.
 Et Cernithii apud Thucid. πάτερ οὐκ
 εἰ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς χαίσθω. i. e. Pa-
 trium nobis laboribus virtutes parare. Hi-
 ce nunc omnibus bene dispositis pro-
 beque exhibitis fortis tandem prodit
 vir, qui moribus excellens, gratiam
 sibi concilare potest omnium. Hujus
 ecomiis inter cætera inferri apertissime
 hocce Terentii, qvi Humanitatis stu-
 diosum tali describit charactere, potest:
 Facile omnes perfert ac patitur, qvibus cum
 vixit, iis se dat; eorum obsequitur studiis
 nunquam se aliis præponit; ita denique vi-
 tam atque actiones euntas instituit, ut in-
 visus nemini, acceptus omnibus sit; sic facili-
 me sine invidia laudem invenit & amicos pa-
 rat.

rat. Hic scilicet viri moraliter fortis character est: Scire prudenter vitam agere, servire tempori, actiones suas cunctas ad eorum ibus cum degit, obsequium & voluntatem dirigere. Sed filum cum voto hocce ad supremum abrumpimus Numen, qvod velit patriæ nostræ adhuc fortes concedere viros & tales Pancratia stas, qvi præter naturam & exercitia bonis inbuti sint moribus!

S O L I   D E O   G L O R I A .

Til sin förtrogne Wän

Herr GUSTAF STARCK /

Det dygdens Wåg hon är en stålt
I ijdel kättia
Utan i arbet' fljt/ til undslj
vårldzens flättia

At man en af des sweek/ må fän-
gen griypas an/

Och ledas af rått stråt / på all odyg-
ders ban

Det wijsar os Herr Starck / som
Grækers kamp och strijder
I lärda arbet sitt / med snälla fiärn
beskrifwer /

Förwänd är en hans lön/ ty lön's
wacksamhet hans

Med tijden ziras wist med täck
Apollos frantz.

Detta i hast med enfaldig
penna lemnar

JAC: CARLOWIST.

In Juvenem
Virtute & Doctrina conspicuum
Dn. GUSTAVUM STARCK
Amicum & popularem per quam dilectum
Disputationem De PANCRATIO egregie
propugnantem.

Rem peragis suavem tibi quae cumulabit
honorem,
Dum doles animi tentas effundere claras.
Gratulor his cœptis mi **Starck** ex corde
fideli.
Et voveo ut semper faveant tibi prospera fata.
Pergito jam felix metam percurere pulchram
Ut maneant tandem condigno laurea sarta
Amoris contestandi gratia
scripsit.

H. Omann.

